

Lapplisan som ikon – om sambandet mellan narrativ och offentlighet

Den kvinnliga trafikvakten beskrivs ofta i nedsättande och misogyn ordalag. Anna Lundberg undersöker här olika slags berättelser om lapplisan för att spåra orsaken till den negativa bilden av henne.

ANNA LUNDBERG

Ni har det bra ni som är små/sa farbror som stod där man inte får stå/med bilen och fått en böter./Barn har det bara enkelt och bra/själv får jag höra skäll varje dag/sa lapplisan och gick hemåt.¹

Det finns fenomen, fragment av verklighet som fungerar som ett prisma i vilket en struktur eller ordning framträder med ovanlig skärpa. Paradoxalt nog ingår ofta dessa företeelser på ett naturligt sätt i vardagen, de har blivit så invanda att människor inte reflekterar särskilt över dem. För mig framstår bilderna av och berättelserna kring lapplisan, eller trafikvakten, som en sådan naturaliserad företeelse vilken artikulerar en del av

könsmaktordningen och utgör en möjlig ingång till att studera hur genus strukturerar ett offentligt sammanhang.

I den citerade barnvisan ovan gestaltas ett scenario som känns bekant: mannen har fått parkeringsböter på sin bil. Lapplisan får i sitt arbete höra skäll varje dag. Det här är en berättelsestruktur som återkommer i olika sammanhang och i olika former. I barnvisor, i radioprogram, i populärkulturen, på TV och på Internet. Med den här artikeln vill jag granska några av framställningarna kring den kvinnliga trafikvakten. En del av dem bygger på fiktion, andra på det som kan kallas dokumentära förhållanden. Eftersom de

utgör olika former av återgivning ställer de också olika förväntningar på uttolkaren; en radiodokumentär ställer upp andra kriterier för och förväntningar på mottagarens förståelse än den fiktiva berättelsen. Att avsiktligt inta en läsarperspektiv som bortser från genregränser och genrespecifika läsarinstruktioner, och istället betrakta både fiktiva och dokumentära framställningar som narrativ eller berättelsepraktiker, gör det möjligt att tolka de olika skildringarna av trafikvakten utanför deras givna genremässiga kontext. Utifrån denna kritiska läsarstrategi kan välbekanta fenomen som artikuleras i framställningarna konfronteras och blottläggas utifrån nya synvinklar. En dekonstruktiv läsning möjliggör avautomatisering och denaturalisering av texternas familjära innehåll. Att betrakta de olika framställningarna som berättelsepraktiker ger också förutsättningar för jämförelse: jag kan kartlägga strukturer och drag som återkommer i olika former och material, såväl i barnvisa som radiodokumentär (jfr Bryld & Lykke 2000: 39; 50f).

För att diskutera framställningen av lapp-lisan blir det nödvändigt att i texten förhålla sig till olika former av offentlighet. Med sin yrkesverksamhet ingår trafikvakten i den offentliga organisation som strukturerar delar av samhället. I sitt arbete rör sig också trafikvakten i det offentliga och konkreta rum som utgörs av gatubilden och dess biltrafik. I diskussionen kring lapp-lisans rörelser i det konkreta offentliga rummet vilar jag delvis i diskussionen kring borgerlig offentlighet, där det offentliga sammanhanget kan beskrivas som kulturbundet och bestämt av bland annat klass- och könstillhörighet, och där principen om att skilja mellan offentligt och privat, mellan social- och intimsfär, utgör ett viktigt inslag (Sundholm 1999: 75f). Men eftersom de berättelser jag här granskar ofta

artikuleras i ett massmedialt sammanhang måste jag vidga min användning av offentlighetsbegreppet från att utgöra en bestämd organisering av samhället till ett mer öppet fält, där betydelser förhandlas fram, artikuleras och distribueras (jfr Sundholm 1999: 80f). För att situera berättelserna kring lapp-lisan i förhållande till en definition av offentlighet använder jag mig av Graham Dawsons beskrivning av lokala offentliga berättelser och generellt tillgängliga offentliga berättelser. Den tidigare berättelsepraktiken artikuleras och distribueras i ett mindre sammanhang, den kan förmedlas i liten grupp, i ett familjärt eller lokalt sammanhang, medan den senare etableras i ett större sammanhang, när en större publik genom att den kommuniceras via andra kanaler såsom massmedier, reklam et cetera. Mellan de två formerna av narrativ finns också ett komplext samspel och utbyte. Genom sin spridning bidrar dessa framställningar till att konstituera offentliga narrativ som blir bekanta för en bred allmänhet, och de blir genom sin generella signifikans och synlighet också kraftfulla i skapandet och begränsandet av betydelser och av en imaginär verklighetsuppfattning (Dawson 1994: 24f).

Biltrafikens genusordning

Framställningen av lapp-lisan i de berättelser som här skall analyseras är intimt förknippad med kopplingen mellan bilism och genus. Bilen materialiserar tre av de grundläggande symbolerna för hopp i det moderna samhället: autonomi, frihet och sexualitet (Richards 1994: 69ff). Bilen symboliserar så mycket, och bakom ratten kan många människor känna sig trygga, ingen kan komma och sätta sig på dem då de befinner sig i sin bil, menar Sonja Forward, forskare vid Väg- och Transportforskningsinstitutet.² Också enligt psykolog Ingrid Börjesson utgör bilen för

många någonting heligt. Att bli bötfälld i detta sammanhang, att få en parkeringsanmärkning, blir en kränkning in på bara skinnet, en skändning.³ Biltrafiken har också länge utgjort en starkt etablerad genusordning, där bilen och bilismen främst konnoterat maskulin identitet och sexualitet, bilen har beskrivits som en förlängning av jager⁴, ett objekt förknippat med kraft, status och omnipotens. (Sandqvist 1997: 163, Springer 1996: 4-9, Richards 1994: 71). Män har också i allmänhet större tillgång till bilen än kvinnor, de har mer kontroll över fordonet, sitter oftare bakom ratten och har mer ansvar för bilen och dess skötsel. Män talar också mer om bilen än kvinnor. Samtidigt blir bilens betydelse som bekönad artefakt möjligen svagare i det att kvinnor i allt högre utsträckning tar bilen och biltrafiken i besittning (Polk 1998: 162ff). Sonja Forward resonerar kring den föränderliga genusaspekten av bilism i radioprogrammet *Vetenskapsradion Humaniora*:

Här har vi då kvinnor som ger sig in i en miljö som tidigare har varit präglad av mannen, eftersom det är mannen som har kört bilen...nu börjar det bli mer och mer kvinnor i trafiken, men de ger sig samtidigt in på en arena...där spelreglerna satts upp av männen. Och då är det kanske inte så konstigt, att ger man sig in på den planen...så måste man också ta över reglerna, och det tror jag är det som har inträffat.⁵

Den mansdominerade diskurs som biltrafiken fortfarande utgör, trots det faktum att många kvinnor idag kör bil, menar jag också speglas i de narrativ som behandlar och beskriver den kvinnliga trafikvakten.

Trafikvakt har varit ett kvinnodominerat yrke i Sverige sedan yrkesgruppen kom till 1957, då Stockholms stad beslutade sig för att motverka och förebygga problem med ex-

panderande biltrafik, sämre säkerhet och felparkeringar. Initialt anställde parkeringsbyrån uteslutande kvinnor, ett förfarande som diskuterades i olika sammanhang, bland annat i Stockholms stadsfullmäktige. Ett argument som då framfördes var att det ansågs onödigt att använda "stora, starka poliser till att gå och skriva på parkerade bilar".⁶ Förste inspektör på dåvarande parkeringsbyrån, Bertil Wåhl, har i ett föredrag återgivit parkeringsbyråns tillkomst och utveckling:

Man anställde kvinnliga trafikvakter, mest på grund av det stora kvinnoöverskottet på arbetsmarknaden, men det visade sig sedermera att det var ett lyckat val, för kvinnan har visat sig synnerligen lämplig för uppgiften, genom sitt mjuka sätt och sin goda förmåga att ta emot oftast obefogad kritik från irriterade bilister och hon har också varit mycket pliktrogen.⁷

Kåren bestod sedan uteslutande av kvinnor fram till 1977 (Eriksson 2000). Hur könsfördelningen inom yrket ser ut idag är svårt att exakt säga då en övergripande omstrukturering av verksamheten pågår, framför allt i Stockholm. Klart är dock att yrkesgruppen fortfarande är tydligt kvinnodominerad. Som exempel kan nämnas att Polisförbundet, den fackliga förening som organiserar större delen av Stockholms kommunalanställda trafikvakter har 144 kvinnliga och 21 manliga trafikvakter som registrerade medlemmar.⁸

I de olika framställningarna ovan beskrivs biltrafiken som en känslig situation vilken lapplisan enligt Bertil Wåhl hanterar genom att som kvinna med sitt mjuka sätt bemöta irriterade bilister. Vi kan också se att bilen som bekönad artefakt inbegriper en imaginär förståelse av bilisten som man. Situationen struktureras således utifrån dikotomier som man/kvinna, manligt/kvinnligt, aktiv/passiv, aggressiv/följsam. Det finns dock ett inslag i

trafikövervakningssituationen som bryter mot övrig systematik: det är den kvinnligt mjuka och följsamma parten som har rätt att begränsa den aggressiva partens rörelsefrihet.⁹ Hon är myndighetsutövaren som skall verka för ordning och säkerhet. Inom ramen för biltrafiken, där mannen utgör norm och där bilen symboliserar frihet, status och sexualitet, blir den kvinnliga trafikvakten med sin aktivitet och befogenhet ett normbrott, ett inslag som bryter mot sammanhangets övriga ordning och hierarki. Den kvinnliga trafikvaktens aktivitet bryter mot såväl den frihet och omnipotens vilken förknippas med bilen, som mot trafikens genusordning, där mannen alltjämt utgör primat. Det sker i ett offentligt rum där kvinnors möjligheter att fritt röra sig länge begränsats. Tydligt är att förhållandet till det offentliga rummet har spelat och ännu spelar en viktig roll i synen på och konstruktionen av genusidentitet (*jfr* Massey 1994: 179f). Detta kommer till uttryck också i berättelserna kring lapplisan. Joel Richman beskriver den kvinnliga trafikvaktens gränsöverskridande roll på följande sätt:

Kvinnliga trafikvakter ansågs avvika från den gängse bilden av kvinnan som "passiv" och "omvårdande". Det ansågs "opassande" för kvinnor att bruka makt att bestraffa män, vilket accentuerades ytterligare av att det ägde rum offentligt och av att de kvinnliga trafikvakterna tillskrevs en bakgrund i "lägre arbetarklass" (Richman 1983: 126).¹⁰

Narrativ med negativa konnotationer

Lapplisan kan beskrivas som en kulturell ikon; ett fenomen de flesta hört talas om, känner till och tillskriver viss betydelse. Det gäller även dem som i sitt dagliga liv aldrig kommit i kontakt med en trafikvakt. Också barn förväntas, som i den citerade vistexten ovan, känna till lapplisan och hennes kon-

notationer. I berättelserna kring trafikvakten artikuleras inte sällan en påtagligt affektlad irritation, och det har intresserat mig. De negativt färgade beskrivningarna återkommer i lokala offentliga skepnader och i mer generellt tillgängliga former. Att uteslutande framställa trafikvakten som utskälld och föraktad ger emellertid en skev och snäv bild. Här finns också många röster som vittnar om att trafikvakten gör ett gott och viktigt arbete. När exempelvis SKOP (Skandinavisk Opinion AB) på uppdrag av Gatu- och Fastighetskontoret i Stockholm undersökte inställningen till trafikvakter i Stockholms innerstad framkom att en majoritet av de tillfrågade menade att trafikvakterna gör en viktigt insats. I undersökningen tydliggörs samtidigt en ambivalens i sättet att förhålla sig till yrkeskåren. Många av de tillfrågade menade att de själva blivit vänligt bemötta i sina kontakter med trafikvakter, samtidigt som de beskrev trafikvakterna som överlag nitiska och osmidiga. De intervjuade personernas egen syn på trafikvakter stämde heller inte överens med hur de menade att andras inställning till trafikvakter såg ut.¹¹ Uppfattningen om trafikvakter tycks existera samtidigt på två olika plan; dels grundad på det konkreta mötet med trafikvakter, men också påverkad av en mindre situationsbunden form av verklighetsuppfattning. En intervjuad trafikvakt beskriver den ambivalenta inställningen på följande sätt:

Baksidan med jobbet är väl alla fördomar... En gammal klasskompis syrra, som jag träffade på gymet, hennes reaktion när jag sa att jag var lapplisa, hon vart nästan förbannad på mig, hon bara: "Det är inte sant, hur kan du!?" Och berättade då självklart storys som hon hade varit med om, för det gör ju alla gärna, och tyckte liksom: "Jag hatar verkligen lapplisor, jag hatar verkligen er!" [...] Men jag

tänkte att jag bryr mig inte, för jag gör inte det, jag menar, oftast är ju folk ganska negativa, men sedan när jag berättar om mitt jobb, då är det flera kompisar som sagt: "Behöver ni folk, det låter ju kul det där, det jobbet skulle jag vilja ha!" när man berättar hur bra vi har det, att man får gå ut och röra på sig och träffa folk. Men hon [klasskompisens syrra] sa: "Men herre gud, du är ju en bra tjej, hur kan du ha det där jobbet?!" Och jag sa då, "Men snälla du, du vet inte vad du pratar om!"¹²

Analysen i den här artikeln kommer att fokusera de negativt färgade berättelsepraktikerna. Jag vill försöka förstå och tolka den symboliska meningsproduktionen i form av det motstånd som artikuleras i dessa berättelser om lapplisan. Jag vill åter poängtera att det är *bilderna av* och *berättelserna om* lapplisan som artikeln skall behandla, hur de ingår som en del i den offentlighet där narrativen enligt Dawson utgör en viktig del. Det handlar alltså inte i första hand om de fysiska personer vilka arbetar som trafikvakter, utan om de roller lapplisan tilldelas av olika röster i olika narrativ och texter. Givetvis är det så att situationen där trafikvakt och trafikant möts i det offentliga rummet färgar av sig på de bilder och berättelser som cirkulerar i kulturen och vice versa, men det föreligger också stora och viktiga skillnader mellan trafikvaktens faktiska yrkessituation och de framställningar som kretsar kring lapplisan och hennes verksamhet (jfr Richman 1983: 7).

För att närma mig en förståelse av lapplisan som ikon använder jag mig huvudsakligen av tre arbetsverktyg: Graham Dawsons framställning av det kulturellt imaginära i *Soldier Heroes. British adventure, empire and the imagining of masculinities* (1994) där de olika formerna för offentliga berättelsepraktiker utgör en viktig del, Julia Kristevas

beskrivning av abjektion i *Fasans makt. En essä om abjektionen* (1991) samt Judith Butlers diskussion kring aggressiva språkakter i *Excitable Speech: A Politics of the Performative* (1997). Deras teoretiska ansatser presenteras här kortfattat, för att vidare förklaras då de tillämpas i analysen. Graham Dawson söker genom det kulturellt imaginära förstå berättelsens stora betydelse för kopplingen mellan psykologisk/individbase-rad och social/offentlig verklighet. Kristeva diskuterar med abjektionen subjektets ambivalenta förhållande till sin omvärld, samt de olika försök till upprättande av gränser och skillnader som etableras i språket. Butler problematiserar våldsamma språkakters hotfulla potential utifrån antagandet att subjektet konstitueras i just språket. Såväl Dawson som Kristeva och Butler försöker beskriva hur människan hanterar sin omvärld i relation till sig själv, och gör så på ett sätt som i en eller annan form är kopplat till språket. De bygger sina antaganden utifrån psykoanalytisk, kulturanalytisk och språkrelaterad teoribildning men lägger tonvikten vid olika aspekter. Tyngdpunkten hos Kristeva ligger på den psykoanalytiska nivån, hos Dawson betonas det kulturanalytiska perspektivet, och hos Butler det retoriska länkat till det sociala. Det skall dock poängteras att de tre teoriansatserna rör sig mellan, och framför allt visar på sambandet mellan, dessa tre analytiska nivåer.¹³

Jag har funnit att lapplisan i berättelserna återkommer i tre olika skepnader: som den lågstående Andra, som Dålig Kvinna och som Makthavare. Dessa tre framställningar artikulerar normbrott och gränsöverskridande på olika plan. De analyseras med hjälp de perspektiv som betonas av de tre teoretikerna ovan. Berättelsen om den lågstående Andra har jag främst närmast mig på det psy-

koanalytiska planet, för att sedan också tillämpa ett kulturellt perspektiv. Berättelsen om lapplisan som Dålig Kvinna behandlas också den främst utifrån kulturanalytisk synvinkel, och analysen av lapplisan som Makt-havare slutligen utgår huvudsakligen från ett socialt och retoriskt perspektiv. Samtidigt skall åter betonas att alla tre nivåerna finns representerade genomgående i analysen av berättelserna.

Det material jag studerar för att undersöka de negativa framställningarna av lapplisan är av heterogen karaktär. Jag har sökt brett eftersom jag ville försöka bilda mig en allmän uppfattning om vilken sorts bilder och berättelser som cirkulerar i olika sammanhang. Materialet är huvudsakligen massmedialt då det utgör en viktig arena för den generellt tillgängliga offentliga berättelsen. Fyra dokumentära radioinslag från P1 ingår i artikeln. Två av inslagen är hämtade från programmen *Tendens* respektive *På jobbet*, det tredje utgörs av radiodokumentären *Vi är både domare och åklagare*. I diskussionen kring biltrafikens genusordning citeras ur programmet *Vetenskapsradion humaniora*. Vidare analyseras ett inslag från TV-programmet *Striptease* där situationen kring Stockholms trafikvakter diskuteras, även det är av dokumentär karaktär. I dessa inslag artikuleras en mängd olika narrativ. Såväl trafikvakter som trafikanter intervjuas, trafikvaktens vardag skildras på olika sätt och ur olika synvinklar. I min text hänvisar jag också till en artikel ur tidskriften *Chef*. Två hemsidor från Internet vilka artikulerar olika berättelser kring lapplisan ingår i materialet, liksom två musiktexter; dels den inledande barnvisan "Man kan vara liten med stora problem" hämtad från cd:n *Herr Mask*, dels Magnus Ugglas sångtext "P-F", hämtad från cd:n *35-åringen*. Slutligen ingår också infor-

mationsmaterial erhållet från Stockholms Gatu- och Fastighetskontor, där jag också gjort ett antal intervjuer. En informationsfolder från Köpenhamns kommun finns också med i det material artikeln bygger på.

Lapplisan som den lågtstående Andra

Dom får en vanlig, fredlig, snäll bilist/att tänka som en terrorist.¹⁴

För att illustrera hur lapplisan framställs som den lågtstående Andra följer här ett citat hämtat ur radioprogrammet *Tendens*. En butiksinnehavare i centrala Stockholm intervjuas om sin syn på trafikvakter:

Peter: Det är väl de här som inte har så mycket utbildning, och trots allt så vill de ju jobba och försörja sig och få en löning...[skratt] ingenting jag skulle vilja byta med. Jag säger aldrig någonting till dem, aldrig någonting. Men kommer de in och handlar så är vi vänliga mot dem... men på gatan säger vi aldrig någonting åt dem... varken hej eller någonting... Man håller dem som nån... Man vill helst inte ha med dem att göra [mycket skratt]. Man vill ha dem så långt ifrån sig själv som möjligt! Jag ser ju hur de gör på gatan, hur de smyger ibland, står bakom gathörnen och så rusar de fram och då kommer nån med andan i halsen och då säger de: "Nej det är redan för sent, lappen sitter redan på", och bara snäser av dem.

Int: Du menar att de gömmer sig?

Peter: Ja, ibland har de gjort det, visst! De står bakom nån gatukorsning, och sedan kommer de fram, blixtnabbt! [...] Om de skall bli omtyckta så måste de uppföra sig som de flesta av de andra människorna skulle uppföra sig. De måste utbilda sig litet mera, de måste gå en kurs i uppförande och ordning.

Int: Vad är det de gör som är så omänskligt?

Peter: Ja, det går ju inte att prata med dem alls, utan har de satt lappen så sitter den där.¹⁵

I många beskrivningar av lapplisan framstår det som viktigt för berättarsubjektet att un-

derstryka skillnaden mellan sin egen position och lappლისans. Genomgående i butiksinnehavarens berättelse är önskan om att göra åtskillnad mellan sig själv och trafikvakten. Mannen i citatet vill inte ha med trafikvakter att göra, han vill hålla dem så långt ifrån sig själv som möjligt. Lappლისan beskrivs som utbildad och ouppfostrad; mannen menar att trafikvakterna i sin yrkesutövning betar sig på ett omoraliskt sätt (de gömmer sig, lurar på bilisterna), och de förmår heller inte uppföra sig ”som de flesta av de andra människorna skulle uppföra sig”, de behöver utbildning och fostran för att lära sig passa in i den ordning som råder. Trafikvakter beskrivs också som omänskliga i det att den intervjuade mannen varken kan eller vill kommunicera med dem. På gatan talar han aldrig med dem över huvud taget. Reaktionen och orden i citatet ovan är starka. Varför?

I framställningen skildras lappლისan i enlighet med Kristevas beskrivning som abjekt: en gränsöverskridande företeelse som inte passar in i ordning och systematik, en företeelse som subjektet kämpar för att hålla ifrån sig. Om man som Kristeva antar att subjektet konstitueras i språket, i den symboliska ordning som skiljer mellan barn och moders kropp, mellan subjekt och objekt, mellan jag och du, kan gränsöverskridande fenomen upplevas som hotfulla eftersom de påminner om subjektets positionens bräckliga status och därför måste motas bort från dess gränser. Skillnaden mellan subjekt och objekt är enligt Kristeva aldrig fullbordad, gränsen mellan subjekt och omvärld är inte fast. Uppfattningen av det abjekta uppstår då subjektets gränser hotas, då skillnaden mellan subjekt och objekt störtar samman (Kristeva 1991: 28ff). Utgår man från att bilen för många är intimt förknippad med den självständiga subjektets positionen, att den rentav förstärker

och förlänger subjektet, blir trafikvakten som begränsar bilens och bilistens rörelseutrymme ett hot. På gatan, i biltrafikens genusordning, utgör trafikvakten det omöjliga, hon passar inte in. Hon stör den maktordning som gör sig gällande i många andra sammanhang, där bilen, bilisten och mannen är överordnad, och där den som är lågavlönad, lågutbildad och kvinna, och som dessutom ofta tar sig fram till fots, saknar maktbefogenhet och därmed skall anpassa sig (*jfr* Richmans beskrivning i citatet ovan).

När lappლისan överskrider gränserna i biltrafikens maktordning blottläggs osäkerheten och bräckligheten i det klassifikationssystem som skiljer mellan högt och lågt, över- och underordnad, man och kvinna, subjekt och objekt. Om bilen som kraftfull förlängning av och skydd för den självständiga subjektets positionen inte förmår upprätthålla ordningen ifrågasätts också själva konstruktionen av subjektet. Kristeva beskriver det subjekt som i sin omgivning uppfattar någonting abjekt som drabbat ur fattning, alldeles utom sig över att meningsbärande strukturer störtar samman (1991: 25). Den hotfulla situationen väcker också extrema reaktioner. I Magnus Ugglas ovan citerade sångtext får lappლისan den vanligtvis fredliga bilisten att tänka som en terrorist. Vidare i ”P-F” beskriver Uggla den kvinnliga trafikvakten på följande sätt:

Drömmer jag kör bil/råkar sladda på en lisa
när jag byter fil./I drömmen kör jag på alla
blåklädda pissfitter./En sur blir mör vad jag
myser när hon plågas och nerv-spritter./Hon
blev mosad mot min högerskärm/när jag söker
köra över hennes bötespärm./Min dröm
förgör./Varenda gång jag får en p-kupong/
sjunger jag min sång./Jag hatar pissfitter,
fula pissfitter.¹⁶

En påfallande aggressiv form av misogyni riktas här i populärkulturell form mot

trafikvakterna.¹⁷ När lapplisan i citaten ovan framställs som den lågstående Andra, den mycket Annorlunda, den omänskliga, omoraliska, fula och förhatliga befästs berättarsubjektets position som normal, avskild och legitim. Ett intensivt arbete för att återupp-rätta gränser, inne- och utesluta, förnedra och upphöja sätts i verket genom en ritualiserad form av språkligt arbete; den vanliga (normala), fredliga och snälla bilisten ställs mot den degenererade och degraderade lapplisan. Att medge gemensamma beröringspunkter mellan berättarsubjekt och lapplisa skulle innebära att kategorierna ifrågasattes, att jaget hotas av den upplösning som Kristeva beskriver då de gränser som strukturerar världen och subjektet störtar samman. Istället förpassas lapplisan i narrativet nedåt och bort, till en marginaliserad och lågstående position belägen långt från berättarsubjektets. På en hemsida på Internet kommenteras lapplisans väsen som primitivt och icke-mänskligt: "Detta otyg kunde jag gott klara mig utan... svettiga illaluktande skadedjur!!!! Dessutom dyra som fan att ha och göra med... tv!"¹⁸ På en annan beskrivs lapplisornas sociala situation på följande sätt: "Den är fruktansvärd! De är hela dagen verksamma med allmänhetens hatfyllda blickar stirrande emot sig. [...] De åtnjuter ingen social prestige. Men vad som är värre: De är hatade, föraktade, utfrusna i sina bostadsområden."¹⁹ Trafikvakten beskrivs också i radiodokumentären *Vi är både domare och åklagare* som en företeelse vars existensberättigande kan ifrågasättas: "Jag tycker de skall helt väck. Skaffa kvarterspolis istället... Det är en onödig instans i samhället, så är det bara."²⁰ Citaten repeterar bilden av lapplisan som hierarkiskt lågstående och annorlunda.

Berättelserna kring lapplisan artikulerar en subjektiv hållning till en del av den offent-

liga organisation som strukturerar samhället. De kan beskrivas som ett samspel mellan individuell fantasi och ett större menings-skapande sammanhang. Framställningen av lapplisan är i denna process del i det nätverk som Graham Dawson kallar det kulturellt imaginära (1994: 48ff), där den enskilda berättelsen använder och reproducerar de bilder och tankefigurer som utgör basen för gemensam förståelse av verkligheten, och som är allmänt tillgängliga i en tolknings-gemenskap.

Jag beskriver de här systemen som "kulturellt imaginära", och avser med detta begrepp de stora nätverk av sammanlänkade diskursiva teman, bilder, motiv och berättelseformer som är offentligt tillgängliga inom ramen för en kultur vid en viss tidpunkt, och som artikulerar kulturens materiella och sociala dimensioner. Det kulturellt imaginära gestaltar offentliga strukturer vilka både organiserar kunskap om den sociala verkligheten och ger skepnad åt fantasier i det psykiska livets "inre" domän (Dawson 1994: 48).

De generellt tillgängliga offentliga berättelserna används på individuell nivå då livet och vardagen skall hanteras och bearbetas. Berättelserna utgör då en individbaserad aktivitet som genom repetition materialiserar sociala strukturer med konkret effekt på mäns och kvinnors liv. Central i Dawsons framställning av det kulturellt imaginära är kopplingen mellan psykisk och social verklighet. Lapplisan är således samtidigt en konkret person av kött och blod, yrkesaktiv i det offentliga rummet, samtidigt som hon i berättelsernas tolkning och det kulturellt imaginära utgör en projektionsyta för fantasier och begär. I den individuellt artikulerade berättelsen speglas psykologiska behov då exempelvis lapplisan genom att skjutas nedåt och bort i

förhållande till berättarsubjektet framställs som den lågtstående Andra. Ett svårt och oroande inslag görs hanterbart genom att framställas på ett sätt som verkar för subjektets välbefinnande. Så kan exempelvis Ugglas text tolkas som ett forum, en plattform i fantasin där berättarsubjektet genom att utnyttja allmänt tillgängliga tankefigurer kan ge utlopp för det besinningslösa raseri abjektionen väcker.

Berättelsen om lapp-lisan som den lågtstående Andra, som marginaliserad och föraktad, förekommer alltså repetitivt i det kulturellt imaginära och förstärks exempelvis i den journalistiska framställningen. "Ett av de mest utsatta jobb som finns"²¹, "Om att bli hatad på sitt arbete"²², "Säg lapp-lisor och du får höra de mest primitiva reaktioner, också från människor som brukar tänka innan de talar. Kvinnliga parkeringsvakter väcker våra innersta känslor, och sällan de vackra. I dagens Tendens skall vi just tala om lapp-lisorna, parkeringsvakterna som vi inte tvekar att utnämna till Sveriges mest hatade yrkeskår. Eller kan du komma på några värre hatade? Nej, jag tänkte väl det"²³, "Lapp-lisorna är en av de mest bespottade yrkesgrupperna i landet" (Rolfer 1998). Uttalanden som de citerade är en indikation på ett förhållningssätt, en tankestruktur som reflekterar och repeterar en viss ordning.

Det kulturellt imaginära och dess lokala och generellt tillgängliga offentliga berättelser utgör ett ramverk som reglerar vad som kan och inte kan uttalas eller tänkas i en tolkningsgemenskap. I det kulturellt imaginära förekommer naturligtvis också bilder och berättelser om trafikvakter som är diametralt motsatta den där lapp-lisan beskrivs som den marginaliserade Andra. De olika berättelserna ingår i en förhandling om hur verkligheten skall definieras, vad olika feno-

men betyder. I förhandlingen om lapp-lisans konnotationer spelar berättelsen om lapp-lisan som den lågtstående Andra en viktig roll. Ikonen befästs som sanktionerad projek-tionsyta för aggressiva språkhandlingar: "Jag var och såg en pjäs, en komedi i lördags och det handlade om lapp-lisor, och dem driver man med, det är liksom okej i samhället, det har blivit legitimt att driva med lapp-lisor... jag studsar högt varenda gång jag hör det, jag tycker att det är oförskämt".²⁴ Det blir i berättelsens repetition legitimt att tycka illa om lapp-lisor, det blir till någonting igenkännbart som kan tematiseras i olika former och sammanhang. På så sätt konstrueras den ambivalens som ger sig till känna i den tidigare refererade SKOP-undersökningen, där trafikvakter på ett plan uppfattas som nitiska och osmidiga, oavsett vilka erfarenheter den tillfrågade själv har av yrkeskåren. Dubbelheten i synsättet visar också på den styrka det kulturellt imaginära besitter, och som påverkar sättet att uppfatta och definiera verkligheten i en tolkningsgemenskap.

Sammanfattningsvis kan man säga att när lapp-lisan överskrider den ordning som råder i biltrafiken utgör hon ett störande element. Hon kränker revir. Gränser i konstruktionen av verklighetens ordning hotas, och reaktionen artikuleras i de berättelser där hotet hanteras och regleras genom att lapp-lisan förskjuts nedåt och bort. När den intervjuade butiksinnehavaren i citatet ovan beskriver lapp-lisan som omänsklig i det att hon är omedgörlig och omöjlig att tala med, beskriver han implicit en situation där lapp-lisan inte anpassar sig till den hierarki som råder i biltrafiken. Mellan raderna i skildringen går det att skönja en lapp-lisa som inte vill vara kvinnligt mjuk och medgörlig, utan tvärtom bjuder motstånd när bilisten hävdar sin auktoritet.

Lapplisan som Dålig Kvinna

Hellre fick min fru gå pass och städa gamla dass/Va' dansös på nakenklubbar och där nyttjas utav gubbar/Än leva med den skam att hon som lapplisa tar sig fram.²⁵

Jämförelsen mellan lapplisan och den prostituerade kvinnan är etablerad i det kulturellt imaginära och används i olika framställningar. Drivkraften i berättelsen om lapplisan som Dålig Kvinna kan betraktas som en förlängning av berättelsen kring lapplisan som den lågtstående Andra; att göra skillnad mellan subjekt och objekt. Fokus ligger emellertid på lapplisan i egenskap av kön. Trafikvakten framställs här i sexualiserad form. Berättelsen befäster könets betydelse, befäster kvinnlig underordning och sexuella normer. Ibland, som i citatet ovan, beskrivs lapplisans verksamhet som mer skamlig än den prostituerades. Berättelsen kännetecknas av sitt syfte att nedvärdera, men också av den ambivalens sexuella konnotationer utgör.

När TV-programmet *Striptease* i ett inslag behandlar situationen kring Stockholms trafikvakter säger en taxichaufför att det är mycket värre och sämre att vara lapplisa än att vara hora (*jfr* Ugglas framställning ovan). Den tilltalade trafikvakten säger i sin tur att hon tror att horor fryser mer än vad hon gör i sitt arbete, och att hon tror att de mår sämre än vad hon gör som trafikvakt. I samma inslag resonerar trafikvakten om företeelsen, om att bli kallad hora: "Det är ju inte kul att höra... ibland brukar man ju skoja till det, men ibland blir man verkligen ledsen."²⁶ Taxichauffören kommenterar sin dispyt med trafikvakten i ett samtal med journalisten: "Du vet, man blir förbannad...det är inte lite, det tar tid att tjäna, det är 700 kronor! Man blir arg... man säger... de kanske är vana att höra någonting sådant... för dom det är okej."²⁷

I radioprogrammet *Tendens* kommenterar en trafikvakt tillmålet hora: "Fitta och hora har man hört, men då stänger jag igen för det... De har komplex, de har inte blivit karlar, dålig uppfostran... Man kan inte gå omkring och haka upp sig på sådant där!"²⁸ I radiodokumentären *Vi är både åklagare och domare* berättar en trafikvakt hur hon blivit kallad "Din jävla kuksugare!" av en förbipasserande familjefar: "Just att han var en pappa med sin tjej och barn! Jag brukar inte bli ställd, med då jäklar anacka blev jag ställd... Jag menar ha fru och barn med sig... barnen... Det är så vulgärt! Det låter illa... det är fruktansvärda ord. Om han ändå sagt din jävla hora eller något sådant, det har man hört så många gånger... men det här var någonting nytt... [skratt]"²⁹ Citaten visar på det kontinuum jämförelsen mellan lapplisan och horan utgör. Taxichauffören i citatet ovan tycker det är ok för trafikvakter att bli kallade hora eftersom de enligt honom är vana vid språkbruket, vilket flera av de ovan citerade trafikvakterna också säger sig vara. Bilden är så etablerad att den utnyttjats i den broschyr som producerats för Köpenhamns kommun då myndigheten skall informera om parkeringsförändringar i Köpenhamns stad. Foldern i fyrfärg illustrerar en storbystad kvinna iklädd grön, djupt dekolleterad tröja. Över det vänstra bröstet bär hon parkeringsvakternas emblem. Kvinnan intar en pose vilken alluderar på den pornografiska framställningen: hon exponerar sitt bara ben och en bit av sin nakna bakdel, på vilken hennes hand är placerad. De röda läpparna är halvöppna, blicken djupt erotisk. Det är en intressant bild eftersom den genom grafiska medel lyckas skapa en känsla av nattlig synd: bakgrunden är midnattsblå, bröstet, blicken, baken och läpparna utlovar tillgänglig sexualitet. Bildtexten är dessutom placerad på

blåsvarta linjer, genom vilka lapplisan blickar ut. Linjerna bildar en struktur som för tanken till en halvt nedfälld persienn vilken skiljer betraktaren från det kvinnliga objektet. Detta skänker bildens sexualiserade budskap ytterligare en dimension av förbjuden synd. För att parallellen lapplisa-prostituerad på intet sätt skall undgå betraktaren inleds bildtexten med följande påstående: "De første 2 timer er gratis. De næste 2340 koster 275 kr".³⁰ De vita bokstäverna är väl synliga mot den blåsvarta bakgrunden. Längre ned, men i blått istället för vitt är det sedan textat: "P-zone 2 timer".³¹ Den blå texten är inte lika väl synlig som den vita, och genom textdelarnas olika färg skapas också ett avbrott mellan de första raderna och den sista. Texten får på så sätt två betydelsenivåer: en där man prissätter parkeringsplatser, och en där man prissätter kvinnokroppen som exponeras. Det är en ovanligt explicit form av kommersiell sexualisering, även då den bedöms inom ramen för reklam och marknadsföring. Den kvinna som här marknadsförs i skepnad av lapplisa är dessutom billig. De två första timmarna är hon till och med gratis.

Parallellen till den prostituerade kan delvis förklaras utifrån trafikvaktens rörelser i det offentliga rum som utgörs av gator och torg. Att som kvinna ha gatan som arbetsplats har länge förknippats med sexuella konnotationer och med prostitution. I den borgerliga uppdelningen mellan privat och offentligt hade män möjlighet att röra sig mellan de två rummen. Kvinnor var i stor utsträckning hänvisade att vistas *antingen* i det privata eller i det offentliga, och uppmuntrades *inte* till överskridande av gränsen offentligt/privat rum (Svanström 2000: 15ff). Tanketraditionen utgör en seg struktur som även idag gör sig gällande i narrativen kring lapplisa som Dålig Kvinna. Jämförelsen mellan lapplisa

och prostituerad vilar också på gamla traditioner av verbalt våld. Synen på kvinnlig sexualitet är i den här formen av kränkning likadan som för tusen år sedan, och fortfarande smädas en kvinna lättast genom att angripa hennes sexuella moral. I det gamla bondesamhället var begreppet hora inte bara förknippat med prostitution; främst användes ordet för att beskriva den kvinna som ansågs omoralisk eftersom hon inte höll sig till de normer patriarkatet stipulerat. Begreppet hora används även i dag i den här urgamla bemärkelsen (Svahn 1996: 4). Med den ned-sättande jämförelsen reproduceras en ålderstigen föreställningsvärld, och de nedsättande ordalagen speglar den kulturella ordning som omgärdar könen. Genom den verbala kränkningen tydliggörs de egenskaper som inte uppfattas som önskvärda. Om lapplisan i det kulturellt imaginära representerar kvinnan, och bilisten representerar mannen, blir lapplisans befogenheter och handlingar en omoralisk företeelse, en överskridelse av vad som är tillåtet och accepterat för en kvinna enligt gällande ordning. Precis som horans handlingar ryms inte trafikvaktens befogenheter inom gränsen för vad som i narrativen anses passande för en kvinna. Trafikvaktens överordnade ställning, hennes aktiva hållning i det offentliga rummet, hennes uniform och auktoritet faller inte under kategorin "kvinnligt" och gör hennes betydningsfulla olämpligt enligt de narrativ som definierar henne som Dålig Kvinna.

Genom jämförelsen med den prostituerade sänks lapplisa till en nivå belägen långt nedanför berättarsubjektets. Hon motas in i det könsmonster hon bryter mot. Genom ovanligt explicita former av sexism blir trafikvakten möjlig att hantera för berättarsubjektet. När så Köpenhamns kommun reproducerar bilden av lapplisa som Dålig

Kvinna sanktioneras narrativet ytterligare på grund av avsändarens position: "Offentliga myndigheter har ett avgörande inflytande på opinionsbildningen i samhället, och det är därför utomordentligt viktigt att de budskap och signaler som sänds ut till medborgarna är i överensstämmelse med god affärssed och allmän anständighet" skriver Dansk Kvinde-samfund apropå informationsfoldern (Hallberg 2000).

Om lapplisan tolkas i termer av det hotfulla abjekta blir det möjligt att förstå ambivalensen som gör sig gällande i berättelserna kring lapplisan som Dålig Kvinna. Lapplisan framstår i berättelsepraktiken som hotfull, men samtidigt lockande. Hennes gränslöshet hotar subjektets autonoma ställning samtidigt som hon utövar lockelse då hon påminner om den omedelbara närhet och symbios med modern som föregriper subjektets konstitution och förankring i språket. Hon ifrågasätter den skillnad som språket konsoliderar mellan jag och du. Som objekt förmår hon både attrahera och stöta bort (*ifr* Kristeva 1991: 25). Den är den här dubbelheten som gör att lapplisan väljs som sexualiserat objekt i reklam och även förekommer i pornografiska filmer.³² Det intressanta med ikonen är att den får dikotomin hora/madonna att rasa samman. Lapplisans gränsoverskridande leder till att hon skälls för hora, men samma gränsoverskridande påminner också om det symbiotiska (och lockande) förhållandet till modern, till madonnan.

När lapplisan beskrivs som hora är det en explicit spegling av berättarsubjektets fantasier och begär eftersom trafikvakter faktiskt inte arbetar som prostituerade. I avsändarens fantasi, i återgivningen och i det kulturellt imaginära, placeras lapplisan längst ner på den samhällshierarkiska skalan och blir ge-

nom objektifiering hanterbar. Kanske kallas lapplisan för hora i syfte att avskräcka andra kvinnor att iscensätta det gränsoverskridande hon utgör. Yrket trafikvakt, som med sin frihet och aktiva inriktning skulle kunna framstå som ett attraktivt yrkesval för många kvinnor stigmatiseras istället och framställs som någonting att ta till då inga andra valmöjligheter finns.

Det gränsoverskridande lapplisan iscensätter kan också sägas handla om traditionell manlig och kvinnlig funktion. Mannen skall stå för ordning och beskydd, kvinnan skall omvårda, reproducera och bli beskyddad. När så en kvinnodominerad yrkesgrupp skall hantera och reglera biltrafiken ifrågasätts den manliga ensamrätten på området lag och ordning (*ifr* Åse 2000: 19). Med sin verksamhet ifrågasätter hon rådande spelregler för kvinnligt och manligt. Ett sätt att bemästra överskridandet är att genom framställningens objektifiering sätta trafikvakten ur spel, frånta henne möjligheten att agera.

Att röra sig fritt, att fylla rummet, agera och ta plats, är för kvinnor att sätta sig i en situation där risken för sexualisering är överhängande. För kvinnor kan det faktum att de överhuvudtaget bär uniform uppfattas som att de försöker överskrida sina könsbefogenheter. Och det som då händer är att kvinnor – istället för att bekräftas som uniformklädda aktiva subjekt – blir sexualiserade. I stället för att se blir de sedda (Åse 2000: 106).

Lapplisan som Makthavare

Jag ser från fönstret på gatan hur en blåklädd infantil/en sån som tror sig göra sitt jobb har satt en p-bot på min bil./Rusar ut och ber henne vänligt riva sönder biljetten/då svarar hon strängt och robust/nej det går inte, kan inte, vill inte, får inte, har inte lust. [...] Det verkar vara ett anställningskrav för att få bli

parkeringsvakt./Taskig feja, liten och tjock och kroniskt människoförakt./Hon ska älska skriva ut böter hålla hårt på lagen och va” stolt för sin fina licens./Och vad det gäller hennes charmiga sätt/kan man tro att hon ständigt har mens.³³

I berättelserna kring lappvisan som Makthavare ifrågasätts och förminskas trafikvaktens auktoritet; hennes kunskap betvivlas. Påståendet att ”vem som helst” kan utföra trafikvaktens jobb är en vanlig nedsättande utsaga (Richman 1983: 58)³⁴. Lappvisan är i dessa berättelser inte någon ”riktig” eller värdig representant för makt och auktoritet. ”Det är möjligt [...] att påstå att bilistens fientliga inställning manifesterar ett förnekande av trafikvakternas rätt att agera i lagens namn, eftersom dessa inte stämmer med allmänhetens gängse bild av den ordningsbevarande konstapeln på gatan” skriver Joel Richman (1983: 145). Trafikvaktens arbete förknippas istället med skuld och skam: ”Man ser ju dom yngre, dom går ju och skäms! Dom skäms för att dom är lappvisor, liksom vinkar litet, så här va... Och dom äldre, dom bara travar på”.³⁵ Samtidigt beskrivs hon som en person som njuter av och missbrukar makt. Hon förtrycker oskyldiga bilister och trivs med det.³⁶

Utgår man från att könsmaktordningen bygger på mannen som norm och mannens primat blir det problematiskt för kvinnor att representera och symbolisera ordningsmakten. Ofta har kvinnor uteslutits från de institutioner som har rätt att utöva makt sanktionerad av staten. (Åse 2000: 18). Genom sitt kön kan alltså inte kvinnan uppfattas som en fullgod representant för ordning och lag eftersom den positionen är förbehållen män. Inte heller kan hon genom att som trafikvakt arbeta med ordningshållning bli bekräftad som fullgod kvinna. I skildringarna ovan pas-

serar inte lappvisans beteende som kvinnligt. Hon framstår genom berättelserna som en paradox: varken ”riktig” kvinna eller ”riktig” makthavare. I glappet träder abjektionen in, lappvisan blir ett hot. ”Jag tror att män är rädda för oss kvinnor, att vi ska ta överhanden eller vad det är. Någoting galet är det”³⁷ säger en intervjuad trafikvakt i radioprogrammet *Tendens*. Narrativet där trafikvakten fråntas sin auktoritet och värdighet speglar på ett tydligt sätt det problematiska i att benämna/hantera en kvinnodominerad yrkeskår som arbetar med lag och ordning: ”De vet att de inte gör annat än djävlas med vanligt hyggligt folk. De är fullt på det klara med att de inte uträttar något samhällsnyttigt. [...] Många törs inte ens uppge vad de ’arbetar’ med. De utgör en olycklig samling människor. På detta vis blir lappvisefolket en utstött grupp. Detta leder till bitterhet och lust att ge igen. [...] Ett avskaffande av lappviseyrket vore en humanitär åtgärd, vars betydelse för den mentala folkhälsan svårligen kan överskattas” kan man läsa på en hemsida på Internet som behandlar trafikvakter och parkeringsproblematik.³⁸

Trafikvaktens befogenheter framstår som ett grundläggande skäl till att hon uppfattas som gränsöverskridande. I den kombination lappvisan utgör i det kulturellt imaginära, en kombination av överordnade maktbefogenheter, underordnad social ställning och underordnat kön i ett offentligt rum som länge karaktäriserats som manlig arena, blir hon ett svårkategoriserat och gränsupplösande fenomen. Oavsett om lappvisan främst hotar subjektet i egenskap av bilist, man, klassmässigt eller moraliskt överordnad utgör lappvisans befogenheter i det offentliga rummet en viktig faktor som bryter mot situationens övriga ordning. Utgår man från att ett subjekt konstitueras och formas genom och i

språket blir också subjektspositionen beroende av språklig verksamhet. Att beskrivas i nedsättande termer kan innebära att den adresserade förlorar kontroll över sitt vara, sin position i språket. Ansätts individen på ett sätt som förödmjucar och/eller överrumplar blir effekten av skadan att han eller hon förlorar sin orientering i tillvaron. Därför kan nedsättande språkakter uppfattas som skadliga och hotfulla. Ett kränkande och nedsättande språk är således inte en representation av våld, det *är* våld, skriver Judith Butler (1997: 4ff). De nedsättande berättelserna där trafikvaktens överordning skambeläggs och stigmatiseras kan betraktas som verbalt våld då de tycks påverka de kvinnliga trafikvakternas syn på sin ställning: makten blir någonting fult, någonting man inte vill tillskriva sig själv eller införliva i sin självbild eller yrkesidentitet. Man håller det smutskastade ifrån sig: "Många tror att vi är ute efter att jävlas med folk, att vi har makt-power, men vi är helt vanliga, helt vanliga tjejer."³⁹ "De tror att vi är uniformsdyrkare, att man har blivit mobbad som barn och vill ge igen."⁴⁰ "Den känslan vill jag inte uppleva", säger en intervjuad trafikvakt om uniformen och dess konnotationer till att ha makt, att vara "förmer".⁴¹ Berättarsubjekten artikulerar tydligt svårigheten i att i trafikens sammanhang kombinera makt och kvinnlighet. Att ha makt, "power", formuleras i citatet som en motsats till att vara en helt vanlig tjej. Det blir svårt att tala om den befogenhet trafikvakten faktiskt besitter: "Du är både domare och åklagare. Det är det jag tror många retar sig på att vi kan... att vi har just... ja, är både domare och åklagare, jag tror att det retar sig många på, att vi har en sådan..."⁴² I citatet bildas tomrum i språket, makt blir ett tabubelagt ämne, ett ord som inte kan uttalas, en faktor som inte går att

passa in i det övriga mönstret av över- och underordning.

Paradoxal position

I min framställning har jag genom att fokusera de negativt laddade narrativen kring lapp-lis an försökt förstå den negativa symboliska meningsproduktion som artikuleras i det kulturellt imaginära. Med de tre ikonerna i minnet framstår lapp-lis an gränsöverskridande funktion tydligt och på olika plan. Hon utgör en paradox, en omöjlighet, i ett sammanhang där mannen står över kvinnan, bilisten står över trafikvakten, den högt utbildade står över den lågutbildade, den höglönlade över den låglönlade. Hon rör sig i ett sammanhang som länge definierats utifrån och symboliserat män och manliga normer. Berättelserna om lapp-lis an iscensätter ett koncentrat av hierarkiska strukturer som påverkar individ och samhälle. Situationen utgör ingen avart, utan en till ytterlighet driven artikulation av den könsmaktordning vi rör oss med. Precis som könsmaktordningen i stort reproduceras och legitimeras ordningen kring lapp-lis an genom upprepning, förstärkning, naturalisering. Hennes gränsöverskridande uppfattas som hotfullt vilket leder till inslag av psykologiskt försvarsarbete, gränsdragning och starka affekter i framställningen. Det gränsöverskridande, det abjekta, motas med olika medel bort från den position utifrån vilken subjektet artikulerar sin världsbild. Det sker genom olika former av mer eller mindre aggressiva språkhandlingar där lapp-lis an beskrivs som den lågtstående Andra, som hora och som omöjlig i den maktposition hon innehar. Kristeva menar att förorenandets kraft inte är inbyggd i det abjekta, utan är avhängig av styrkan i de förbud som inrättar det (1991: 92ff). En granskning och belys-

ning av de uttryck konstruktionen av gränser tar sig, gränser mellan objekt och subjekt, manligt och kvinnligt, högt och lågt, hora och madonna, bilist och lapplisa, vi och dom, leder förhoppningsvis inte till reproduktion av rådande fördomar, utan tvärtom till avnaturalisering av rådande normer och gränser. Genom att läsa de negativa narrativen kring trafikvakten på tvärs över genrer och textkategorier hoppas jag ha åstadkommit en sådan avautomatiserande effekt, vilken i förlängningen kan återverka på den of-fentlighet där narrativ och framställning spe-lar en viktig roll.

NOTER

1. Hirdman, Tomas (2000) "Man kan vara liten med stora problem", från barnskivan *Herr Mask*.
2. Forward, Sonja, *Vetenskapsradion Humaniora*, P1, 000927.
3. *Tendens*, P1, 941101.
4. Forward, Sonja, *Vetenskapsradion Humaniora*, P1, 000927.
5. Forward, Sonja *Vetenskapsradion Humaniora*, P1, 000927.
6. Yttrande vid Stockholms stadsfullmäktiges sammanträde 17 juni 1957, *Stockholms Stadsfullmäktiges handlingar 1957. Protokoll jämte yttranden* (1957), K.L Beckmans Boktryckeri.
7. Citatet är hämtat från en utskrift av Bertil Wåhls föredrag. Dokumentet är inte daterat och har erhållits genom Bengt Lindroth, Trafikavdelningen, Stockholms Gat- och fastighetskontor. Citatet finns också delvis återgivet i "P-anmärkningens historia", informationsmaterial från Stockholms Gat- och Fastighetskontor (1998).
8. Polisförbundets medlemsregister, siffran daterad 010331. Enligt uppgift från Ulrika Waldén, informationsansvarig, Polisförbundet.
9. Förutom att kommunalanställda trafikvakter kan förse felparkerade bilar med böter har hon/han också rätt att flytta på/frakta bort fordon som står i vägen, hindrar trafiken eller försämrar säkerheten. Denna arbetsuppgift kräver dock särskild utbildning.
10. Samtliga utländska citat i artikeln är översatta av artikelförfattaren.
11. "Bra att det finns trafikvakter! tycker de flesta", informationsmaterial från Stockholms Gat- och Fastighetskontor (2000).
12. Intervju med kvinnlig trafikvakt i centrala Stockholm, 000620.
13. Se exempelvis Karin Widerbergs artikel "Abjektion – könets och samhällets drivkraft" i *Kvinnovetenskaplig tidskrift* 1990: 4, där hon bland annat skriver att "Kristeva hävdar med andra ord att människan och samhället delar klangbotten och har samma bestämning. Det mänskliga subjektets och samhällets historia sammanfaller och en begreppsapparat som upprätthåller en skillnad som 'egentligen inte är' blir felaktig. I Kristevas text blandas dessa 'nivåer' medvetet. Att försöka sära på dem innebär alltså att man begår våld mot hennes tänkande."
14. Uggla, Magnus (1989) "P-F", från CD:n *35-åringen*.
15. *Tendens*, P1, 941101.
16. Uggla, Magnus (1989) "P-F", från CD:n *35-åringen*.
17. Som jag ser det är det ingen slump att Magnus Uggla med sin medvetna image som enfant terrible, en image som gjort honom folkkär, riktar sitt påhopp mot lapplisor. Hans popularitet bygger just på skicklighet i att fånga upp det som finner publikt gensvar.
18. <http://home.swipnet.se/~w-18219/illa.htm>.
19. <http://www.bahnhof.se/~apell/park/nio.html>.
20. *Vi är både domare och åklagare*, P1, 920516.
21. *Striptease*, TV2, 980211.
22. *På jobbet*, P1, 910411.
23. *Tendens*, P1, 941101.
24. Intervju med Anita Westergren, personalchef vid

- Trafikavdelningen, Gatu- och fastighetskontoret, Stockholms stad, 000605.
25. Uggla, Magnus (1989) "P-F", från CD:n 35-åringen.
  26. *Striptease*, TV2, 980211.
  27. *Striptease*, TV2, 980211.
  28. *Tendens*, P1, 941101.
  29. *Vi är både domare och åklagare*, P1, 920516.
  30. Informationsfolder från Köpenhamns kommun angående parkering. Årtal och övriga uppgifter saknas. Dansk kvindesamfund reagerade på foldern i en artikel skriven av Karen Hallberg (Hallberg 2000). I den här artikeln utgår analysen emellertid från foldern som primärmaterial.
  31. Informationsfolder från Köpenhamns kommun angående parkering. Årtal och övriga uppgifter saknas.
  32. Som exempel kan de pornografiska filmerna *Lapplisor och p-nissar*, regi: Michel Baudricourt, distribution: Rosenbergs, 1984, och *Jakten på den kåta lapplisan*, ingen distribution, 1982, nämnas.
  33. Uggla, Magnus (1989) "P-F", från CD:n 35-åringen.
  34. Jfr även den ovan citerade butiksinnehavaren från radioprogrammet *Tendens*, P1, 941101.
  35. *Vi är både domare och åklagare*, P1, 920516.
  36. Se exempelvis citatet ovan från Ugglas sångtext.
  37. *Tendens*, P1, 941101.
  38. <http://www.banahof.se/~apell/park/nio.html>.
  39. *Vi är både domare och åklagare*, P1, 920516.
  40. *På jobbet*, P1, 910411.
  41. *Tendens*, P1, 941101.
  42. *Vi är både domare och åklagare*, P1, 920516.
- LITTERATUR**
- BRYLD, METTE & LYKKE, NINA (2000) *Cosmodolphins: Feminist Cultural Studies of Technology, Animals and the Sacred*, Zed Books.
- BUTLER, JUDITH (1997) *Excitable Speech: A Politics of the Performative*, Routledge.
- DAWSON, GRAHAM (1994) *Soldier Heroes. British Adventure, Empire and the Imagining of Masculinities*, Routledge.
- ERIKSSON, CARINA (2000) "Lite historiska årtal om trafikövervakningen i Stockholm", informationsmaterial från Stockholms Gatu- och Fastighetskontor.
- HALLBERG, KAREN (2000) "En flad folder", *Kvinden & Samfundet*, februari.
- KRISTEVA, JULIA (1991) *Fasans makt. En essä om abjektionen*, Daidalos.
- MASSEY, DOREEN (1994) *Space, Place and Gender*, Polity Press.
- POLK, MERRITT (1998) *Gendered Mobility. A Study of Women's and Men's Relations to Automobility in Sweden*, Institutionen för tvärvetenskapliga studier av människans villkor, Göteborgs universitet.
- RICHARDS, BARRY (1994) *Disciplines of Delight. The Psychoanalysis of Popular Culture*, Free Association Books.
- RICHMAN, JOEL (1983) *Traffic Wardens: An Ethnography of Street Administration*, Manchester University Press.
- ROLFER, BENGT (1998) "Skyll inte på oss: Hotelser, gläpord, skäll och knäckt näsben", *Chef* nr 2.
- SANDQVIST, KARIN (1997) *The Appeal of Automobiles: Human Desires and the Proliferation of Cars*, Kommunikationsforskningsberedningen (KFB).
- SPRINGER, CLAUDIA (1996) *Electronic Eros*, University of Texas Press.
- Stockholms Stadsfullmäktiges handlingar 1957. Protokoll jämte yttranden* (1957), K.L Beckmans Boktryckeri.
- SUNDHOLM, JOHN (1999) *Populärt berättande och offentlighet. Sujet, excess, den sociala detektiven och den privata familjen*, Åbo Akademi Förlag.
- SVAHN, MARGARETA (1996) "Den omanlige mannen och den liderliga kvinnan – två urgamla stereotyper", *Kulturella perspektiv* nr 4.
- SVANSTRÖM, YVONNE (2000) *Policing Public Women: The Regulation of Prostitution in Stockholm 1812-1880*, Atlas.
- WIDERBERG, KARIN (1990) "Abjektion – könets och

samhällets drivkraft”, *Kvinnovetenskaplig tidskrift* nr 4.

ÅSE, CECILIA (2000) *Makten att se: om kropp och kvinnlighet i lagens namn*, Liber.

SUMMARY

The female traffic warden is a phenomenon frequently debated and discussed in various contexts. In narratives articulated in advertising brochures, on the radio and television, on the Internet and in popular culture, the female traffic warden is sometimes described in rather offensive and misogynist terms. In this article I try to examine the ways in which the female traffic warden is described, and how one might be able to explain the strong negative feelings that sometimes appears when this group of working women is discussed. The article is focusing the negative narratives and images produced around the topic, but I would like to stress that these stories only describes one of several ways in which the female traffic warden is regarded. My main conclusion is that the female traffic warden is working in a field still dominated by and connected to men and masculinity. When

practicing the right to limit and direct the movements of the driver and the vehicle, the traffic warden is transgressing an hierarchic order where the man, the driver of a car, the highly educated and the high income-earner is superior to the woman, the low-paid and the uneducated. This is taking place in the public sphere, since long regulated and shaped by men and male activities. This transgression that the female traffic warden is staging, appears as a threat since it questions laws and boundaries in general, makes them visible. Perceived as a threat, she is treated with hostility in the narratives. She is in various ways defined as low-Other. In the narratives, the female traffic warden becomes an icon with negative connotations. Her role in the cultural imaginaries is influenced by these narratives, and I believe they also have a concrete effect on the order of the traffic related public sphere.

ANNA LUNDBERG

Tema Genus

Institutionen för Tema

Linköpings universitet

581 83 Linköping